



DENNÍK

ILUSTROVANÁ KRONIKA LEGIONÁŘE FRANTIŠKA KREJČÍHO


NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA



EDICE PAMĚTI
ČESKOSLOVENSKÉ
OBCE LEGIONÁŘSKÉ

DENNÍK

ILUSTROVANÁ KRONIKA LEGIONÁŘE
FRANTIŠKA KREJČÍHO

Deník: Příběhy, dojmy
a vzpomínky prožité na
rakouské frontě v rus-
kém zajetí a v českoslo-
venské armádě v Rusku,
a cestou do vlasti v letech
1915-1920.

DENNÍK

ILUSTROVANÁ KRONIKA LEGIONÁŘE
FRANTIŠKA KREJČÍHO



Copyright © Vladimír Krejčí, 2018

Cover © Lukáš Tuma, 2018

Photos © sbírka ČsOL a sbírka V. Krejčího, 2018

Czech Edition © Československá obec legionářská, Nakladatelství Epoque, Praha 2018

ISBN 978-80-87919-37-8 (Československá obec legionářská)

ISBN 978-80-7557-105-2 (Nakladatelství Epoque)

OBSAH

Úvodem —	12
Jsme raby —	15
Do Karpat —	17
V Karpatech —	21
Javorník —	28
Další boje —	34
Z karpát —	43
Postup —	59
Do Alp a zpět —	68
Nástup gen. Brusilova —	99
Do zajetí! —	107
V novém domově —	111
V naší armádě —	122
Odchod z Ukrajiny —	130
Do Francie —	134
Archangelsk? —	139
Naše vystoupení —	145
Zklamání —	157
Ústup —	164
Na oddychu —	172
Dálný východ —	174
V Irkutsku —	177

Resoluce — 181
Do Tajsetu — 190
V Tajsetu — 193
Mrak — 197
Ještě v Tajšejtě — 204
Nedočkal se! — 206
Delegace z vlasti u nás! — 208
Neklidné chvíle — 210
V republice! — 222
Nové vystoupení? Do Vladivostoku! — 225
Ve Vladivostoku — 230
Z Vladivostoku do Nagasaki – mořem! — 233
Z Nagasaki do Mariveles — 237
Z Mariveles do Singapuru — 242
Ze Singapuru do Colomba — 244
Z cColomba přes Aden, Suez do Port Saidu — 247
Z Port Saidu do Terstu — 258
Z Terstu do Prahy — 261

Přílohy

Zborov — 267
Bolševická agitace — 281
Bodák — 295
Malíř a legionář František Krejčí — 303

Vážení čtenáři,

když se u nás doma řeklo pradědeček, vybavil jsem si vždy malíře. S válkou (a to navíc s tou druhou) jsem si spojoval spíše osudy jeho synů. To, že byl legionář, mi tak nějak nedocházelo. Vlastně mi nedocházel význam slova legionář. Asi bylo jednodušší vidět jeho obrazy, které byly kolem, než chápat jeho příběh.

Setkání s jeho deníkem před několika lety můj pohled na něj změnilo. Už to není malíř, ale voják, který bojoval v jedné z nejhorších válek. Ta velká válka se teď i po sto letech dotýká najednou i mě. A nejen mě nebo mé rodiny. Prostřednictvím deníků, jako je tento a které v této edici vydává Česká obec legionářská, se dotýká nás všech.

Tato kniha je pro mne pokračováním pradědečkova odkazu, který začínal jako písmomalíř, i tím, že jsem měl tu čest vytvořit současnou podobu edice. Za tuto příležitost děkuji Československé obci legionářské, především Jiřímu Charfreitagovi a jeho kolegům.

Nemohu vám sice popřát příjemné čtení. Preji si ale, aby se podobné deníky již nemusely psát.

Petr Skala

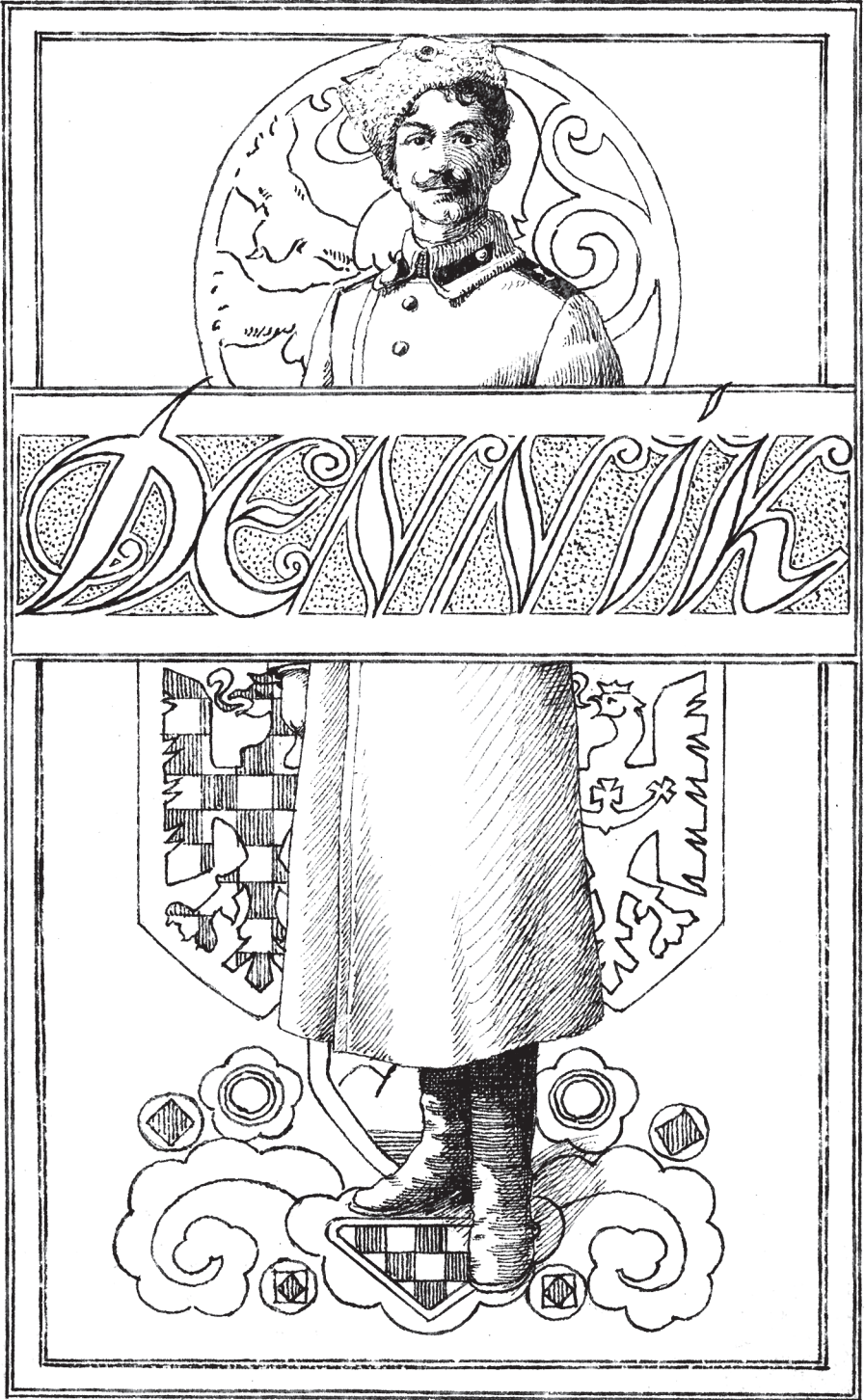
pravnuke Františka Krejčího – legionáře

Vážené sestry, vážení bratři,
milí čtenáři,

v rámci úspěšné edice Pamětí Československé obce legionářské vychází tiskem další vzpomínky československého legionáře, které doposud nebyly uveřejněny, a byly tak známé jen malému okruhu zasvěcených. Jejich výjimečnost se nezakládá pouze na vlastním prožitku první světové války a boje za samostatný československý stát, jak nám je zprostředkoval jejich autor František Krejčí, ale spočívají i v jeho výtvarném umu. Krejčího kresby, kterými doprovodil rukopis svého deníku, dodávají líčení jeho zážitků neopakovatelnou atmosféru. Ukazuje se v nich neskrývaný talent rozvíjený ještě před válkou, která jej marnila po několik let.

Československý legionář František Krejčí naštěstí přežil a vrátil se s legiemi zpět do osvobozené vlasti, aby válečné pole vyměnil za pole kulturní a jako malíř a restaurátor pracoval pro svou vlast. Jeho svědectví jistě zaujme jak laickou, tak odbornou veřejnost a stane se napříště pevnou součástí legionářské literatury.

plk. v. z. MUDr. Pavel Budinský, Ph.D.
předseda Československé obce legionářské



ÚVODEM

Když nás na brněnském sletu Sokolstva 28. června 1914 zastihla v ruchu jeho zpráva o smrti následníka rakouského trůnu a slet byl přerušen, zakázán a srb-ská delegace sokolská musela hned opustiti sletišť i Brno, tušil jsem již tenkrát za touto černou oponou zlověstné mraky msty.

A skutečně! 28. července, měsíc po této události ohlašováno již na všech ro-zích a bubny, že „milovaný“ „z boží milosti“ císař rakousko-uherský Franc Josef I. s lítostivým srdcem velikého lidumila vidí se nucen vypovědět nešťastnému Srb-sku válku.

Touto zprávou stanuli jsme mnozí jakoby před něčím děsivým.

A již 1. srpna věrný spojenec Rakouska Německo totéž učinilo Rusku, které počalo protestovati na záštitu svých slovanských bratří. 3. srpna Belgie vypověděla válku Německu, když toto porušilo neutralitu její, a tentýž den Německo vypo-vědělo válku Francii. 5. srpna učinila tak i Anglie Německu, 6. srpna Rakousko Rusku, 8. srpna Černá Hora Rakousku, 11. srpna Francie Rakousku, 13. srpna Anglie Rakousku, 23. srpna Japonsko Německu, 29. srpna Rakousko Belgii.

12. srpna vypověděl také Egypt válku Německu, 31. října Turecko Rusku, Anglii a Francii, 3. listopadu Japonsko, Černá Hora a Belgie Turecku.

Nemusel jsem hned při prvé mobilisaci nastoupiti, byl jsem uznán po vyslou-žení neschopným služby ve zbrani, ale již na podzim nucen jsem byl jíti znovu k odvodu – uznán schopným a dne 17. února 1915 již ocitám se ve Frankštátě¹ u Šumperka.

¹ Od roku 1947 nese obec jméno Nový Malín, na paměť vesnice Český Malín na Volyni vypálené Němci v roce 1943.

Jak jsme všichni cítili, dnes můžem směle již říci, tenkrát jsme mohli pěst zařatou míti – ale schovanou v kapse.

Šli jsme do fronty, protože jsme museli, nebylo vyhnutí – nechtít, odporovat značilo houpat se co nejdřív na šibenici. Dle toho jsme také bojovali.

Následovali další vypovídání vojny. Tak koncem května 1915 zasáhla i Itálie, 12. října Bulharsko vypovídá Srbsku, 9. března 1916 Portugalsko Německu, 28. srpna 1916 Rumunsko Rakousku po skvělé ofensivě Brusilovč. A 6. dubna 1917 dovršuje to i Amerika vypovězením války Německu.

Celkem bilo se 13 států, a to: Anglie s 8 000 000, Francie s 6 000 000, Německo s 12 000 000, Rakousko-Uhersko s 6 000 000, Amerika s 2 000 000, Rusko s 10 000 000, Itálie s 3 500 000, Turecko s 1 000 000, Řecko s 300 000, Srbsko, Belgie, Rumunsko, Bulharsko každý s 500 000 muži. Úhrnem stálo v poli 51 300 000 mužů, z toho mrtvých asi 7 354 000 mužů.

První uzavřelo potupný mír brestlitevský sovětské Rusko 3. března 1918. Koncem října kapitulovaly Bulharsko a Turecko, 28. října 1918 dodělalo také Rakousko-Uhersko, kterýmžto dnem vstoupil v život samostatný náš český stát – republika Československá. A 11. listopadu po stálých ohromných porážkách na západní frontě kapituloje Německo.

Hned při prvé možnosti, uznav o našem odboji v Rusku, přihlásil jsem se dobrovolně do řad naší armády, s kterou prodělal jsem ústup z Ukrajiny, vystoupení i magistrálu Sibiřskou až do definitivního odjezdu do vlasti.

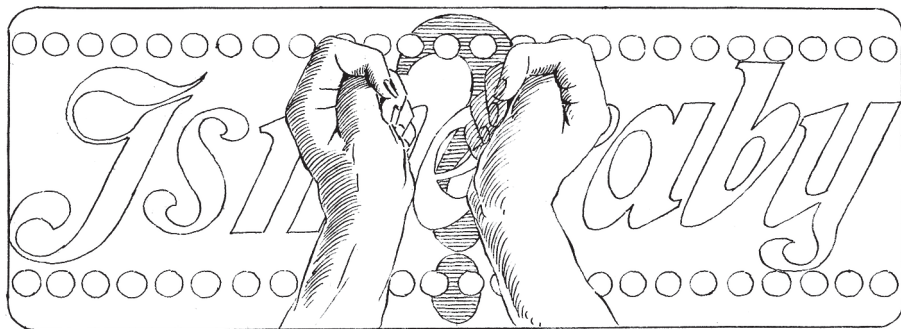
Abych uchoval vzpomínky na tyto doby a náš boj za samostatnost, opsal jsem všechny své denníky a spojil v jedinou knihu, již jsem opatřil perokresbami dle svých tužkových náčrtů.

Sláva naší Československé republice! Ať žije prvý její president, náš „tatíček“ Masaryk!

Nazdar!



Tento svůj denník opsal jsem věrně dle původních zachovaných zápisek, které jsem vždy z fronty domů posílal. Kresby pérem provedl jsem dle svých původních, dle skutečnosti kreslených náčrtů tužkou. Začal jsem psát něco již v Tajsetu na Sibíři, byly to zápisky, které jsem s sebou do zajetí přinesl, pak dobu v zajetí a několik statí opsal jsem z doby mého pobytí v naší české armádě. – Do psaní, vlastně opisování těchto prvních denníků dal jsem se ihned po svém příjezdu ze Sibíře do vlasti 29. dubna 1920. Byl jsem tak vzdálen domova 5 roků, 2 měsíce a 13 dní.



JSME RABY

16. února 1915 jsem vyjel z Konice a dojel do Šumperka sedmnáctého. Zde dle začátečních písmen příjmení rozdělení jsme byli po náhradních setninách. Já se dostal do Frankštátu ku druhé setnině. Se mnou z Konice šli: Fr. Klíč, Fr. Kuba a J. Kutý. Hned druhý den jsme cvičili na louce v hrozném blátě. 21. února jsme se odstěhovali ze školy do hostince Strnadova. Chodím k lékařským prohlídkám, které nic neznamenají, jsem vždy docela sprostě vyhnán. Očkování a infování jsme bezpočtukrát. K naší velké radosti napadlo 1. března na 10 cm sněhu, nemusíme se tedy válet již v tom blátě. A 2. března prohlídka, zda se mezi námi u někoho nenachází ruské letáky. Samozřejmě, že nic se nenašlo, jen hrozná nečistota v kufřích.

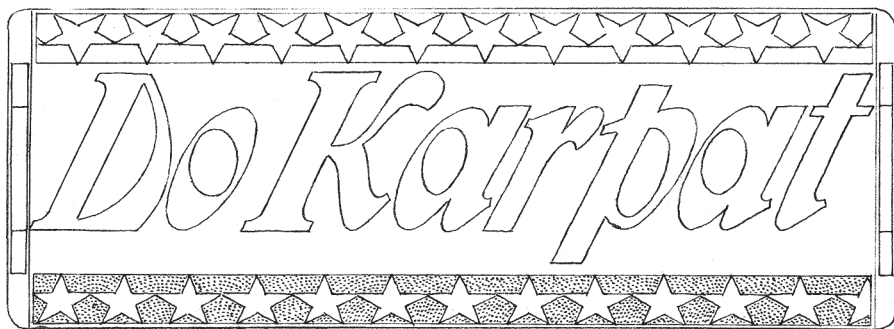
Konáme teď různá pochodová a bitevní cvičení v okolí, někdy, ležíme-li dlouho na sněhu v kruté zimě za těchto cvičení, klejeme až hrozno. 13. března nás již začínají podělovat různými výstroji, které voják do pole potřebuje a patnáctého jsem přidělen k pochodové setnině. Vymizela všechna dřívější veselost a chuť k dílu. Noc bez spánku plná chmurných představ a různých myšlenek. 18. března mne Klíč fotografoval v rabském ústroji. Poručík Albrecht půjčuje nám ku čtení *Národní Politiku*. 23. března jsme se dozvěděli, že padl Přemysl, nás by bylo ještě více těšilo, kdyby to byl – Krakov! 1. dubna nám zmenšeny porce a příkrm vůbec. Pořád se mezi námi přetrásá, že půjdeme do Srbska. Co rodí se nám teď za myšlenky v hlavách, jak každý přemýšlí o budoucím svém osudu. Mozek pracuje do strhání až k úzkosti, jsou to skoro tytéž pocity, jaké má zločinec před popravou, čeká-li na milost – buď, anebo.

10. dubna stěhujeme se do Šumperka, kde jsme ubytováni v jednom gymnasiu. U naší čtyry je bratr akad. malíře Lolka. Zde jsem poprvé viděl trest uvázáním.

Na chodbě na zvláštním stojanu uvázán za zápěstí jen špičkami nohou dotýká se země provinilec. Chodím kolem, ale nemohu se na to dívat, jsem trochu měkčí povahy. Visel od 11. hodin dopoledne do 1. hodiny odpoledne. Co zde již bylo návštěv, loučení a slzí. Ač tak rád bych se se svými drahými ještě uviděl, nechci, aby kdo za mnou přijel, a jsem rád, že nikdo nepřijíždí, nač tížít rozbolavenou duši ještě větším bolem.

Čím dál tím více pocítujeme tuhou kázeň vojenskou, jest čím dál tím více přísnější, že někdy se zdá, že více už nelze to vydržeti. Nebýt různých individuí, ušlo by to, ale právě tito lidé, jímž na sebe přísnějším potrestání nezáleží, přivádí celou četnu, ba celou setninu do trestu, což ovšem není příjemné.

16. dubna dostáváme poslední výstroj, 120 ostrých patron, a přísaháme. O půl druhé hodině odpoledne seřazení celého pochodového praporu před gymnasiem, zde povel „k modlitbě“ a odchod na nádraží. Před tím jsme byli na dvoře gymnasia fotografování. Jede též šikov. B. Trbušek z Konice.



DO KARPAT

O ½ 3. hodině odpoledne odjíždíme ze Šumperka v nákladních vagoncích. Zařízení v těchto sestává: uprostřed kamna, po stranách po 4 lavicích, 1 klosset a bedna s uhlím. Jak působil na mne odjezd, nebudu vypisovati, to loučení při odjezdu, jež jsem přehlídl! Celá setnina kromě nás – Čechů, ověncena kvítím a nenáviděnými černožlutými pentlemi – my docela holí – krom té tíže na bedrách. Ve voze nás kol 30–32. O ½ 6. přibyli jsme do Přerova, kde setkali jsme se s pluky 13 a 59. 17. dubna o 2. hodině ráno v Břeclavi o ½ 5. v Angern, kde setkali jsme se s plukem č. 1 a 16. praporem myslivců. V noci ležel jsem na holé zemi vagonu, přikrytý dekou, torbu pod hlavou. O 4. hodině ráno jsem byl již vzhůru nemohu spát zimou a „pohodlím“ i krásnou vůni, jež mne ze spánku burcovala.

Míjíme Oberweiden, Marchegg, kde viděl jsem poprvé říšské Němce provázející vlak s automobily. U Prešpurku vinice, dále k Budapešti krásná rovina s úrodnými lány. V Nových Zámcích koupil jsem láhev vína za K 1,40. Úrodná pole kam oko dohlédne, plno zajíců, bažantů a koroptví prohání se kolem trati. Za Parkány Nána objevil se nám již Dunaj se svými žlutými vodami. Parníky a vlečné lodě míjí kol nás, dokola vinice a hory, vpravo zřícenina jakéhos hradu majestátně se týčí do oblak. Nagymaros a brzy Novy Pest. Před tímto již počínají opevnění, drátěné překážky, střelecké úkryty – děla svítí ze svých úkrytů. V Budapešti koupil jsem si cukroví, setkal se s Vitoulem z Měrotína a Procházkou z Konice.

18. dubna v Szólnóku viděl jsem poprvé zajaté Rusy. V úžas uvádí nás za Szólnókem rozvodněná Tisa, ač už mnohá voda opadla. Majestátní je pohled na vody po širé rovině se rozlévající. Zvěře už vidět není, začínají pusty. Szajol, Pusztapó,

Békösfeletvár, Békéscaba, Gyula. Mnoho vysoké zvěře, rovina jako stůl a domky jak kostky sem a tam roztroušené. Kam oko dohlédne širá rovina, nyní a z jara celá neb místy zaplavená. Kötegyán, Nagy Szalóna, Szeffa, Váradles. Dnes odpoledne měl jsem nepříjemný, rozčilující výstup s jedním Němcem, přičemž tento haněl Čechy nestydatým způsobem. Žluč kypí, pěst se marně svírá – ale mlč, jsi slabým proti přesile. Večerem dojíždíme do Velkeho Varadínu.

19. dubna. Stojíme od večera ve V. Varadíně s pluky 13, 16 a 54. Sešel jsem se zde s Fialou ze „Střelnice“ a Fr. Krčem z Křemence jako kadetem a Zavíralem z Konice. Také jsem se dnes řádně umyl. Pluky 54 a 16 mají vozy okrášleny prapory v národních barvách, u našeho pluku by to stálo nejméně – hlavu. O ½ 3. hodiny odpoledne odejzd z V. Varadína. Bihárpüspöki, Popotamási. Za touto stanicí 4 převrhnuté vagony ze srážky. Vinohrady, rákosí, cigáni, buvoli, bagouni. Szekélyhid, Ermihályfalva, Nagykároli.

20. dubna probudil jsem se před stanicí Rakaezc. U stanice Huszt² nalevo malebná velká zřícenina. Poprvé viděl jsem zde kroužit dva aeroplány. Za touto stanicí drátěné překážky a opět 3 letadla. Na stanicí celý vlak saní opotřebovaných zimní dobou ve válce. Krajina již hornatá, vlak s raněnými. Szeklencze. Krajina chudší, chov dobytka. Obyvatelé v kožešinách, bosí, domky dřevěné pokryté slámou mají podobu hřibů. Už neviděti obdělanych polí, ale samá pastvina – dosud jsme v Uhrách. Ženy po bílo oblečené, místy s vyšíváním, ale kožichy přes sebe, nohy bosé, též mužští v kožichách, slaměné klobouky, ale nohy bosé. Vesnické domky již v kupách hromadně, ale ty hřbitovy chudé, neohražené, dřevěné kříže a mnoho čerstvých hrobů. Bustyaháza,³ Téczó, Taraczkös, Hozromezö, Szarvaszo.⁴ Karpaty svítí svými sněhovými vrchy v ranním slunci. Máramarossziget,⁵ Bocsko,⁶ Louka, před touto stanicí plaví po řece velmi mnoho dlouhých dřev.

Vjíždíme do hor. Ohromné hory, po jejichž stráních tulí se chudé chatrče obyvatel, jichž ubohost u nás člověk si představit nemůže. Kam až umístili svůj příbytek, je překvapující.

² Maďarské jméno města Chust v dnešní Zakarpatské oblasti.

³ Buštyno na Ukrajině.

⁴ Dnes Sarasäu v Rumunsku.

⁵ Sighetu Marmației v Rumunsku.

⁶ Dnes Velký Bočkov na Ukrajině.

Trén jedoucí podle řeky pěknou silnicí. Rozbořené domy. Straně hor chudě porostlé bukovými stromy. Minuli jsme rozbořený most, do základů smetené domky, tři vypálené stanice – svědkové války se stále houstěji ukazují. Visóvölgý,⁷ vypálená stanice. Terebesfejérpatak.⁸ Jedem údolím. Řeka neznámého jména⁹ provází náš vlak svými prudkými vlnami. Silnice vine se kol trati a po stranách ohromné hory ční k nebesům. Vlak s 3. děly na stanici Barnabás.¹⁰ Projíždíme tunelem, druhým na naší cestě. Celou jízdu provází nás obyvatelstvo pozdravy: ženy pláčem, děti výkřiky radosti ve své dětské nevinnosti. Co chvíle zašumí v uši vodopád z hor se řítící. Jak to mile působí na duši. Hory již dostávají bílé příkrývky a jsou vyšší. Strážce stojí podél celé trati.

Rahó.¹¹ Ovce po stráních. Jedeme kol skály, na níž ční kříž, dále na pravé straně ještě vyšší skála s křížem. Na stanici v Rahó setkal jsem se s E. Šetigrem jedoucím nazad. Bilin – zde už mluví rusínsky. Zase po levé straně několik domků do základu smetených. Přes demolovaný, nově opravený most. Tiszaborkut.¹² Domky už vzhledné jako u nás, ovšem jen místy, ty po horách jsou roztroušené, uboze vyhlíží. Jedem údolím, hory kol do kola, dva tunely, jeden za druhým. Opět most demolovaný a vpravo vagon rozbitý. Kevele. Sníh na velikánech horských svítí v zapadajícím slunci jako zrcadlo na slunce vystavené. Körösmezö¹³ s demolovanou budovou nádražní. Sem tam rovy padlých. První pravoslavný kostel Havasalja. Vykácené a ostrílené stromy svědčí o zuřivší tu bitvě. Tunel. Jedeme průsmykem. Hroby, domy srovnané se zemí, vykácené lesy, zákopy. Woronienka, Worochta.¹⁴ V neznámé stanici povečeřeli jsme a jeli dále pomalu. Rozkaz: žádné světlo, zavřít, nevystupovat.

⁷ Valea Vişeuului v Rumunsku.

⁸ Trebuşany na Ukrajině.

⁹ Jednalo se o řeku Tisu.

¹⁰ Kostylivka na Ukrajině.

¹¹ Rachov na Ukrajině.

¹² Kvasy na Ukrajině.

¹³ Jasiňa na Ukrajině.

¹⁴ Dnes Voronenko a Vrochta na Ukrajině.

Ráno 21. dubna o 4. hodině do Kolomeje.¹⁵ Zákopy, drátěné překážky. Matyjowce. Rovy padlých. Zablótov, Sniatyn.¹⁶ Všechna nádraží, co jsme od včerejška projeli, desinfekována vápnem. Szuci, Zuczka, kde jsme o ½ 9. hodině dopoledne vystoupili a o 1. hodině pochod do Sadagóry.¹⁷ Zde na nádraží demolovaných kasáren setkal jsem se s Jeníkem, Josefem, Pajchlem, Spurným Al. a Kotišem. Přidělen jsem k 7. setnině, 2. čtě.



17. V. 1915.

¹⁵ Kolomyja na Ukrajině.

¹⁶ Zabolotiv a Sňatyn na Ukrajině.

¹⁷ Sadhora na Ukrajině.